

Fenomenolojik Bir Çalışma: Türk Kültüründeki Kurt Kültü Üzerine Öğrenci Düşünceleri*

Ünsal Umdu Topsakal**

İlyas Topsakal***

Öz

Kurt özellikle Amerika, Avrupa ve İskandinav ülkelerinde yaban hayatının sembolü olmuş ve tehlikeli, korku salan bir hayvan olarak algılanmaya başlanmıştır. Batı kaynaklı hikâyeler ve çizgi filmler de öğrencilerin kurt algılarını etkilemektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda kurdun ekosistemdeki önemi üzerinde durulmakta ve öğrencilerin kurt algıları belirlenip eğitim sistemiyle olumlu tutum geliştirilmeye çalışılmaktadır. Çalışmamızdaki amaç, Türk dünyasındaki çocukların kurt algılarını belirlemektir. Bu amaçla Türk dünyası üç ana bölgeye ayrılmıştır. Birinci bölge; Anadolu ve çevresini içeren Türkiye, KKTC, Kafkasya, Balkanlar, Suriye, İran ve Irak Türklerinin yaşadığı alanı kapsamaktadır. İkinci bölge; Tatar, Başkurt, Çuvaş, Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen ve Uygur Türklerinin yaşadığı alanı içermektedir. Üçüncü ve son bölge ise Altay, Tuva, Hakas, Yakut, Şor ve Teleüt Türklerinin yaşadığı alan olarak tespit edilmiştir. Her üç bölgeden toplam 200 öğrenci ile nitel olarak veriler toplanmıştır. Türk mitolojisinde önemli yere sahip kurtla ilgili destanların ve halk inanışlarının öğrencilerin kurda karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Kurt kültü, Türk dünyası, Türk kültürü, halk inanışları, eğitim, fen eğitimi.

* Geliş Tarihi: 18 Şubat 2018 – Kabul Tarihi: 20 Mart 2018

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

Umdu Topsakal, Ünsal ve İlyas Topsakal (2019). "Fenomenolojik Bir Çalışma: Türk Kültüründeki Kurt Kültü Üzerine Öğrenci Düşünceleri". *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 89: 77-94

** Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü – İstanbul/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0565-7891>

topsakal@yildiz.edu.tr

*** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü – İstanbul/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1415-4898>

topsakal@istanbul.edu.tr

Giriş

Ekosistemin devamlılığı için önemli canlılardan biri olan ve Türk mitolojisinde Türklerin tarih sahnesinde oynadığı rolde simge kabul edilen kurt, halk inancı açısından da kültürümüzün en önemli unsurlarından biridir. Son yıllarda özellikle Batı Avrupa, Amerika ve İskandinav ülkelerinde yapılan çalışmalar kurtların çocuklardaki olumsuz algılarını belirleyip olumluya nasıl çeviririz, üzerine kurgulanmıştır (Williams vd. 2002, Boitani 2000). İnsan ve evcil hayvanlara zarar veren kurtlar, doğal ve yaban hayatın en önemli sembollerindendir (Bjerke vd. 1998: 169). Kurt uzun yıllar Amerika, Avrupa ve İskandinav ülkelerinde kişisel güvenlik ve hayvancılık için tehdit olarak algılanmış, ilerleme ve medeniyet için engel bir varlık olarak düşünülmüştür (Dunlap 1988). Bu sebeple *kırmızı başlıklı kız*, *üç küçük domuz ve kurt* gibi birçok anlatıda ve sonraları da filmlerde kurt kötü karakterli olarak gösterilmiştir. Özellikle 1960 yılından sonra bu ülkelerin genç, şehirli ve yüksek eğitimli insanları arasında kurt algısı ile ilgili olumlu yönde kazanımlar gelişmiş (Dunlap 1988), böylece bu sosyal tabakada korku ile saygı, sevgi ile nefret arasında gidip gelen bir ikilem ortaya çıkmıştır (Boitani 1992).

Son yıllarda çocukların bir hayvana olan davranışı ile o hayvan hakkındaki bildiklerinin birbiriyle ilişkili olduğu görülmüştür (Thompson vd. 2002). Kurda karşı insanların tutumlarını inceleyen çalışmalar (Bjerke vd. 1998, Williams vd. 2002) bu ilişkiyi tanımlamak açısından önemli aşamalar kaydetmiştir. Slovakya'da Prokop ve Kubiátko (2008) 462 öğrenci ile yaptığı çalışmada öğrencilerin kurt (yırtıcı hayvan) ve tavşana (av hayvanı) karşı tutumlarını belirlemeye çalışmıştır. Prokop ve Kubiátko (2008)'nun yaptığı çalışma, 10-11 yaş grubundaki çocukların kurda oranla tavşana karşı daha olumlu tutum sergilediğini ve yaş ilerledikçe de kurda karşı olan tutumun olumsuzlaştığı sonucunu vermiştir. Yine Norveç'te yapılan bir çalışmada ise kurda karşı olumsuz tutum en fazla yaşlı, alt seviye eğitimli insanlar arasında görülmüş, eğitim düzeyi arttıkça ve yaş baremi düştükçe olumlu düşüncenin buna paralel arttığı tespit edilmiştir. Kısaca eğitimli genç insanların kurtlara karşı algılarının daha olumlu olduğu bulunmuştur (Bjerke vd. 1998).

Kültürler ve toplumlar hayvanlara karşı farklı tutumların ve davranışların oluşmasına neden olmaktadır (Prokop vd. 2010: 2). Bu çerçevede folklor ile biyoloji bilimi beraber düşünülebilir. Patrick ve arkadaşları (2013: 4), hayvanlar hakkında her milletin değişik bilgilere sahip olmasını folklorik biyo-

loji bilgisi olarak tanımlamış ve folklorik biyoloji bilgilerinin oluşumunda kültürlerin önemine dikkat çekmişlerdir. Folklorik bilgiler eğitim sisteminde önemli bir yere sahiptir, zira öğrenciler yeni öğrendiklerini eski öğrendikleri bilgiler üzerine yapılandırır. Bu nedenle öğretmenin öğrenciye bir hayvanla ilgili yeni bilgiler öğretirken, öğrencinin sınıfa gelmeden önce konu hakkında neler bildiğini yani folklorik biyoloji bilgisini tespit etmesi gerekmektedir (Patrick vd. 2013: 3). Dolayısıyla öğrencilerin hayvanlar hakkındaki bilgilerini okul yaşamından önce evde, medyada veya doğada oynarken yapılandığı bilinmektedir (Tunncliffe vd. 1999, Tunncliffe vd. 2007, Tunncliffe vd. 2008).

Türkiye ve Türk dünyası ile ilgili folklor ve halk bilimi alanında kurt algısıyla ilgili çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışmaların eğitim ve özellikle ekosistem ve biyoloji bağlantısı kurulmamış ve henüz literatüre geçmemiştir. Bu çalışmadaki amaç ise hem folklor, hem de ekosistemin bizim için mitolojik değeri olan bir hayvanla bağlantısını kurmak, batı kaynaklı medya ve hikâyelerin kurt algısı üzerindeki etkisini tespit edebilmek, ekosistemin devamı için kurt algısını olumsuz imajından kurtarmaya yarayacak verileri ortaya koyabilmektir.

Türklerde Kurt Anlayışı

Bozkurt, Yaratılış, Göç, Oğuz Kağan, Ergenekon, Manas, Battal Gazi, Köroğlu, Dede Korkut ve Cengiz Han Destanı gibi birçok destanın Türk mitolojisinde önemli yeri vardır. Bu destanların en önemlileri olan Göktürk, Bozkurt, Yaratılış ve Cengiz Han Destanında Türklerin kurttan türeyişi yer almıştır (Ögel 1989). Göktürk Destanında Türklerin yok olan soyunu kutsal bir kurt kurtarmış (Tanyu 1980: 2), kutsal kurttan 10 erkek çocuk doğmuş ve dışarıdan on kızla evlenerek yüzlük aileyi oluşturmuştur (Ögel 2001: 44-45). Göktürk efsanesindeki Türk milletini yöneten Aşina ailesi bu yüzlük ailenin içinden çıkmıştır (Kafesoğlu 2014: 144). Göktürklerden sonra Aşina ailesi atalarını anımsamak için kurt başını kağanlık otağının önünde bayrak olarak dikmişlerdi (Ögel 2001: 44). Ayrıca kurt başlı tuğ (sancak) Türklerin birliğini, dirliğini, töresini, devlette düzen içinde yaşamayı temsil ediyordu (Kafesoğlu 2014: 206). Göktürk kitabelerinde "Tanrı kuvvet verdiği için babam askeri kurt gibi imiş, düşman askeri koyun gibi imiş" cümlesinde de kurda verilen anlam hayli önemlidir ve cesaretle ilgilidir (Ergin 2014: 15). Bazen Türkler, ihtişamına atfen yaşadıkları yerlerde bu adı kullanıyorlardı; mesela Göktürkler

zamanında Lang Shan dağına kurt dağı diyorlardı (Taşağıl 2016: 107). Kurt motifinin Türk dünyasının muhtelif kesimleri ve Kızıl Derili efsanelerinde yer aldığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Aliyeva 2000: 40-43). Anadolu, Azerbaycan ve bir kısım Kafkasya coğrafyasını da kapsayan Dede Korkut Destanında "...sudan geçti, bu sefer bir kurda rastladı. Kurt yüzü mübarektir, kurt ile haberleşeyim dedi.", ifadesi bulunmaktadır ve burada kurt yüzünün aydınlık ve uğurlu olduğu ifade edilmektedir (Ergin 2014: 26).

Göklere ait bir anlayış olmasıyla *kurt* Türklerde saygı duyulan bir figürdü (Duman 2012: 194), bu nedenle birçok bayrakta simge olarak kullanılmıştır. Ayrıca Türk mitolojisinde kurt tedavi ve şifayı temsil eder; örneğin, bazı hastalıkların tedavisinde kullandıkları bitkilere börü, kurtboğan ve kurt pençesi gibi adlar vermişlerdir (Kalafat 2007: 9). Ayrıca başta Anadolu olmak üzere birçok Türk bölgesinde kurt, uğur bereket, talih, koruma gibi olumlu anlamlar taşır (Gülşen 2013: 4). Örneğin kurt dişini cebinde taşıyan insana nazar değmez veya kurdun aşık kemiğini taşıyan zengin olur, inancı bu cümledendir (Kalafat 2007: 10). Yine Özbek Türklerinde kurt saygın, bereketli ve şifa özelliği olan bir varlıktır (Juraev vd. 2010: 145).

Sonuç olarak kurt Türk kültüründe tanrı ile bağı kuran, kutsal kabul edilen, güçlü, bozkırın en önemli hayvanı olarak liderliği temsil eden bir hayvan olarak düşünülmüştür (Aslan 2010: 76). Kurt motifi ise Türk mitolojisinin ve folklorunun en temel figürü olarak değerlendirilmiştir (Armutak 2002: 423).

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji deseni kapsamında yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, sosyal olgu ve algıların ortaya konması için gözlem, mülakat gibi yöntemler kullanılarak araştırma ve anlamayı amaçlamaktadır (Yıldırım vd. 2011: 47). Fenomenoloji ise genellikle belli bir olguya ilişkin bireysel algıların ortaya çıkarılmasını ve anlamlandırılmasını amaçlayan nitel araştırma yaklaşımlarından biridir (Yıldırım vd. 2011: 72). Araştırma Türk dünyasının değişik bölgelerinden olan öğrencilerin kurt algısını belirlemeyi ve anlamayı hedeflediği için bu yöntem kullanılmıştır.

Araştırmanın verileri üç aşamada toplanmıştır. Birinci aşamada öğrencilere bir kurt resmi gösterilmiş ve bu resim hakkında üç dakika sesli konuşmaları istenmiştir. Sesli düşünme tekniği eğitim araştırmalarında kullanılan bir veri toplama aracı olup (Rikard 1995) katılımcıların akıllarından geçenleri ses-

lendirmelerini içermektedir (Charter 2003: 68). Bu veriler not tutmak sureti ile araştırmacı tarafından kayıt altına alınmıştır. İkinci aşamada üç açık uçlu sorudan oluşan değerlendirme formu öğrencilere verilmiş ve doldurulması istenmiştir. Üçüncü aşamada ise seçilen kırk öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Böylece öğrencilerin konuyla ilgili bilgilerinin detaylı bir biçimde ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Görüşmeler esnasında öğrencilere belirlenen sorulara paralel ve öğrenci cevapları doğrultusunda ek sorular yöneltilmiştir. Her bir öğrenci ile yapılan görüşme yaklaşık 15 dakika sürmüştür ve araştırmacı tarafından not tutularak kayıt altına alınmıştır.

Açık uçlu sorular ve görüşme soruları araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taraması yapılarak hazırlanmıştır. Alanında uzman üç hocanın görüşleri alınarak veri toplama araçlarına son hali verilmiştir.

Veriler değerlendirilirken açık kodlama yapılmıştır (Yıldırım vd. 2011: 260). Kodlar yaşam alanı, duygu, halk kültü, bilimsel bilgi, mitolojik bilgi ve bireysel tecrübe şeklindedir. Kurtların yaşadığı yer ile ilgili ifadeler yaşam alanı koduyla; kurtla ilgili sevgi, korku, nefret gibi hisler duygu koduyla; halk arasında yaşayan kültür dolayısıyla edinilmiş kurtla ilgili bilgiler halk kültü koduyla; kurdu biyolojik olarak tanımlayan ifadeler bilimsel bilgi koduyla; destanlardan, efsanelerden edinilen bilgiler mitolojik bilgi koduyla; kurtla yaşanmış bireysel deneyimler bireysel tecrübe koduyla gösterilmiştir.

Çalışmaya katılan Türk dünyası öğrencileri seçilirken Türk dünyası üç ana bölgeye ayrılmıştır. Birinci bölge Anadolu ve çevresindeki Türkiye ve KKTC, Kafkasya, Balkanlar, Suriye, İran ve Irak Türklerinin yaşadığı alanı kapsamaktadır. İkinci bölge Tatar, Başkurt, Çuvaş, Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen ve Uygur Türklerinin yaşadığı alanı içermektedir. Üçüncü ve son bölge ise Altay, Tuva, Hakas, Yakut, Şor ve Teleüt Türklerinin yaşadığı alan olarak tespit edilmiştir. Türk dünyasını bu üç bölge içinde incelememizin sebebi Türk dünyası coğrafyasının genişliği sebebiyle yeknesak olmaması, farklı Türk boylarının yaşadıkları coğrafyaya göre farklı yaşam ve inanç tarzlarına sahip olmalarıdır. Ayrıca Oğuz ve Kıpçak boy ayırımı tarihi olarak hem etnografik, hem de filolojik farklı gelişimi sağlamış, boylar aynı da olsa coğrafya birlikteliği genel olarak Türkleri üç ana alanda zengin ve çeşitli yaşam tarzına zorlamıştır.

Çalışmanın örnekleminde üç ana bölgeden 100 kız, 100 erkek olmak üzere toplam 200 öğrenci yer almaktadır. Bölgelerde yer alan temsili önemli grup-

ların her birinden 10'ar öğrenci çalışmaya katılmıştır. Birinci bölgeyi temsil eden Anadolu ve çevresinden katılan öğrenciler Türkiye ve KKTC (5 kız, 5 erkek), Kafkaslar (5 kız, 5 erkek), Balkanlar (5 kız, 5 erkek), Suriye (5 kız, 5 erkek), İran (5 kız, 5 erkek) ve Irak (5 kız, 5 erkek) Türklerinden seçilmiştir. İkinci bölgedeki öğrenciler Tataristan (5 kız, 5 erkek), Başkurdistan (5 kız, 5 erkek), Çuvaşistan (5 kız, 5 erkek), Özbekistan (5 kız, 5 erkek), Kazakistan (5 kız, 5 erkek), Kırgızistan (5 kız, 5 erkek), Türkmenistan (5 kız, 5 erkek) ve Uygur Türklerinden (5 kız, 5 erkek) seçilmiştir. Üçüncü bölgedeki öğrenciler ise Altay (5 kız, 5 erkek), Tuva (5 kız, 5 erkek), Hakas (5 kız, 5 erkek), Şor (5 kız, 5 erkek), Teleüt (5 kız, 5 erkek) ve Yakut (Saha) bölgesinden (5 kız, 5 erkek) seçilmiştir. Görüşmelere katılan öğrenciler ise yine araştırmaya konu olan ülke ve toplulukların her birinden ikişer tane olmak üzere verilen cevapların farklı olması şartıyla seçilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrenciler bir etkinlik kapsamında Türkiye'yi ziyaret etmiş ve yöresel halk dansları topluluklarında yer alan, şehir yaşamında hayatını idame ettiren öğrencilerdir. Öğrenci yaş grupları 10-13'tür. Bulgular değerlendirilirken cinsiyet göz önünde bulundurulmamıştır.

Bulgular ve Tartışma

Kurt resmi gösterildiğinde öğrencilerden gelen cevaplar Türk dünyası bölgelerine göre tablolar halinde verilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 1. *Birinci Bölge Türk Dünyası Öğrencilerinin Kurt Resmine Verdikleri Cevaplar*

	1. Bölge Türk Dünyası						Toplam
	Türkiye ve KKTC	Kafkaslar	Balkanlar	Suriye	İran	Irak	
Kodlar							
Yaşam alanı	8	8	7	6	6	7	42
Duygu	5	5	8	5	4	4	31
Halk kültürü	4	3	4	4	4	2	21
Bilimsel bilgi	10	9	10	4	7	5	45
Mitolojik bilgi	10	6	7	4	5	7	39
Bireysel tecrübe	5	1	2	0	0	0	8

Birinci bölgeden katılan öğrenciler kurt resmine en çok bilimsel bilgi temelli cevaplar vermişlerdir. "Bu bir hayvan", "Kurt omurgalı hayvandır", "Kurt etçil bir hayvandır" gibi ifadeler kullanmışlardır. İkinci olarak yaşam alanı vasıta-

siyla kurt figürünü açıklamaya çalışmışlardır. Örneğin: "*Kurt ormanda yaşar*" ifadesi bu bölümde en çok karşılaştığımız cevap olmuştur. Mitolojik bilgi yaşam alanı kadar birinci bölgedeki Türkler arasında karşılık bulmaktadır. Birinci bölgedeki öğrenciler Batı kaynaklı kurdu olumsuz gösteren hikâyeler ve çizgi filmler sebebiyle kurdu duygusal olarak da yüksek oranda tanımlamışlar ve korktuklarını ifade etmişlerdir. Saygı ve inanç olarak kurt bu bölgede düşük oranda karşılık bulmuştur. Bireysel tecrübe birinci bölgede anlamlı şekilde düşüktür, çünkü Anadolu ve çevresinde kurt popülasyonu oldukça azalmıştır. Ayrıca seçtiğimiz öğrencilerin çoğunluğu şehir hayatında yaşamakta olduğu için doğal yaşam tecrübeleri sınırlıdır. Bireysel tecrübesi olanların tamamı kurdu hayvanat bahçesinde gördüğünü söylemişlerdir.

Tablo 2. *İkinci Bölge Türk Dünyası Öğrencilerinin Kurt Resmine Verdikleri Cevaplar*

2. Bölge Türk Dünyası									
	Tatar	Başkurt	Çuvaş	Özbek	Kazak	Kırgız	Türkmen	Uygur	Toplam
Kodlar									
Yaşam alanı	8	9	8	6	7	5	4	6	53
Duygu	5	4	5	5	4	6	5	4	38
Halk kültürü	4	4	3	6	6	6	5	5	39
Bilimsel bilgi	10	7	7	8	6	7	6	5	56
Mitolojik bilgi	1	0	0	1	0	0	0	1	3
Bireysel tecrübe	3	5	3	1	3	6	2	2	27

İkinci bölgeden katılan öğrenciler kurt resmi için en çok bilimsel bilgi çerçevesinde cevaplar vermişlerdir. Bu doğrultuda "*Bu bir hayvan*", "*Kurt etçil bir hayvandır*" gibi ifadeler kullanmışlardır. Öğrencilerin verdikleri cevapların içinde ikinci sırayı "yaşam alanı" kodu almıştır. Örneğin: "*Kurt bozkırda yaşar*", "*Kurt ormanda yaşar*" ifadeleri bu kod altında değerlendirilmiştir. İkinci bölge altında sınıflandırılan Türk grupları ve toplulukları arasında mitolojik bilgi çok az yer almıştır. Verilen cevapların içinde mitolojik bilgiyi hatırlatan "*kurt önderdir*", "*Türkleri kurt Ergenekon'dan çıkarmıştır*" türünde geçmişe ve

tarihi hafızaya ait olan cevaplar son dönemde Türkiye etkisiyle oluşan eğitimden kaynaklanmaktadır. Yine Amerika ve Avrupa'da kurt motifinin filmler ve hikâyeler vasıtasıyla olumsuz anlatılması bu bölgeyi de etkilemiştir. Bu kod altında "*Kurt insanlara zarar verir*", "*Kurttan çok korkuyorum*" gibi ifadeler yer almıştır. Kurt figürü halk kültü kodu altında öğrenciler tarafından birinci bölgedeki öğrencilere göre daha çok vurgulanmıştır. "*Kurt hastalıkları iyileştirir*", "*Kurt gören şanslı olur*", "*Kurt gören zengin olur*" gibi ifadeler bu kod altında değerlendirilmiştir. Bireysel tecrübe bu bölgede anlamlı şekilde düşüktür, çünkü bölgede kurt popülasyonu azdır ve şehir yaşamında kurtla ilgili tecrübe kısıtlıdır. Bireysel tecrübesi olanların tamamı kurdu hayvanat bahçesinde gördüğünü söylemişlerdir.

Tablo 3. *Üçüncü Bölge Türk Dünyası Öğrencilerinin Kurt Resmine Verdikleri Cevaplar*

3. Bölge Türk Dünyası							
	Altay	Tuva	Hakas	Yakut	Şor	Teleüt	Toplam
Kodlar							
Yaşam alanı	7	8	6	5	7	5	38
Duygu	8	6	8	6	9	7	44
Halk kültü	9	10	9	7	9	7	51
Bilimsel bilgi	6	5	6	4	7	8	36
Mitolojik bilgi	1	0	1	0	0	0	2
Bireysel tecrübe	3	3	2	0	2	0	10

Üçüncü bölgeden katılan öğrenciler kurt resmini en çok saygı ve inanç çerçevesinde değerlendirmişlerdir. "*Kurt bizleri kötü ruhlardan korur*" "*Has-talandığımızda bize yardım eder*" "*Kurtla ilgili parçalar üzerimizde taşırırsak bize uğur getirir*", "*Kurt kemiği taşırırsak dünyada zengin oluruz*" ifadeleri yer almıştır. Kurt figürünü değerlendirirken ikinci yüksek oran duygu çerçevesinde verilen cevaplardır. Bu bölgedeki öğrencilerin kurda karşı duyguları genellikle olumludur ve kurdu sevdiklerini ifade etmişlerdir. Bu olumlu etkinin inanç ve saygı temelli olduğu açıktır. Halk kültüründe kurt temelli inanç kültürünün hala devam ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Daha sonra yaşam alanı ve bilimsel bilgi bağlamında cevaplar verilmiştir. "*Bu bir hayvan*", "*Kurt etçil bir hayvandır*" gibi ifadeler kullanmışlardır. Yaşam alanı vasıtasıyla figürü açıklarken, "*Kurt ormanda yaşar*", "*Kurt insanlardan uzakta yaşar.*"

şeklinde cevaplar vermişlerdir. Mitolojik bilgi tıpkı ikinci bölgedeki Türkler arasındaki öğrencilerde olduğu gibi çok az değinilmiştir, zira bölge Rus etkisi altında milli kimliği oluşturacak siyasal ve kültürel figürlerden uzak tutulmuş, bu bilginin bölgeye ulaşması engellenmiştir. Ancak yukarıda da söylediğimiz gibi folklorik olarak kurt kültü halk arasında popüler olarak yaşamıştır. Bireysel tecrübe bu bölgede diğer bölgelere göre biraz daha yüksektir, çünkü bu bölgede şehirleşme oranı düşüktür ve doğal hayat canlılığını sürdürmektedir.

Bu bölümde değerlendirmeye tabi tutulan üç açık uçlu soruya verilen cevaplar yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgularla birlikte değerlendirilmiştir.

Birinci açık uçlu soru "*Kurt figürü hakkında neler biliyorsunuz?*" şeklindedir. Anadolu ve çevresini kapsayan birinci bölgeden öğrenciler kurt için ağırlıklı olarak bilimsel bilgi ve kurdun yaşam alanı hakkında bilgiler vermişlerdir. "Kurtlar hakkında neler biliyorsunuz?" sorusuna ağırlıklı olarak "*Kurtlar ormanda yaşar. Etçildir ve yalnız yaşamayı seven hayvanlardır*" "İnsanlardan rahatsız olurlar", şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu cevaplardan anlaşılan çıkarım öğrencilerin kurtlarla ilgili en temel bilgiyi fen bilimleri dersinden aldığı sonucudur. Buldukları bölge itibarıyla genellikle kurtla bireysel tecrübe yaşamayan öğrenciler, kurdun tehlikeli bir hayvan olduğunu düşünmekte ve duygularını korku ile ifade etmektedirler. "*Kurtlar vahşi hayvanlardır*", "*İnsanlara ve koyunlara zarar verirler*" şeklinde ifadelerle rastlanmıştır. Bu ifadelerin kökeninde batı kaynaklı hikâyelerin ve çizgi filmlerin etkisi olduğu yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda anlaşılmaktadır. Yine bu üç cevap oranına yakın mitolojik bilgi genellemesinde verilen cevaplar fazladır. Mitolojik bilgi Milli Eğitim Bakanlığı, 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kapsamında Oğuz Kağan Destanı, Alp Er Tunga Destanı, Ergenekon Destanı, Türeyiş Destanı, Göç Destanı'nda öğrencilere öğretilmektedir (MEB 2018). Anadolu ve çevresinden katılan öğrencilerin mitolojik bilgilerinin diğer öğrencilerden fazla olmasının sebebinin eğitim sisteminden kaynaklı olduğu yapılan görüşmeler sonucunda anlaşılmaktadır. Örneğin öğrenciler "*Bizim atalarımız kurtlar korumuştur*", "*Kurtlar atalarımıza savaşlarda ve göçlerde yol göstermiştir*" şeklinde verilen cevapların temelinde bilimsel olarak destanların eğitim programlarında yer almasından kaynaklanmaktadır. İki öğrenci kurt "*Türk milletinin sembolüdür*" şeklinde ifade kullanmış, yapılan görüşmelerde bu öğrencilerin kurtla ilgili efsane ve destanları çok geniş şekilde bildiği

anlaşılmış ve bu sonuçta ailesi ve çevresinin etkili olduğu tespit edilmiştir. *"Kurtlar köpeklerden daha zeki ve hızlı"*, *"Kurt kemikleri nazara karşı bebekleri koruyormuş. Bir bebeğin beşiğinde görmüştüm"* ifadeleri halk kültüründe kurdun yerinin olduğunu göstermektedir. Bir öğrenci *"Kurt akıllı ve asil bir hayvandır"* ifadesini kullanmıştır. Bu öğrenci ile yapılan görüşmelerde kurdun halk inancında saygın bir yere sahip olduğu ve büyüklerinin kurdu anlatırken bu şekilde vurguladıkları anlaşılmıştır. Anadolu ve çevresinde kurt hikâyeleri çobanlar arasında oldukça yaygındır. *"Köyde amcamın koyunlarına kurt saldırmış"*, *"Hayvanat bahçesinde görmüştüm"* şeklinde cevaplardan bireysel tecrübelerinin çok sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tatar, Başkurt, Çuvaş, Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen, Uygur Türklerinin oluşturduğu ikinci bölgeden katılan öğrenciler, kurt hakkında bilgi verirken bilimsel bilginin yanında, yaşam alanı ile ilgili fikirlerini beyan etmişlerdir. *"Kurtlar etçil hayvanlardır ve bozkırda yaşarlar"*, *"Avlanarak beslenen bir hayvandır"*, *"İnsanlardan uzak yerlerde yaşayan hayvanlardır"* şeklinde ifadeler yer vermişlerdir. *"Kurtlar tüketici hayvanlar grubundandır"*, *"Memeli hayvandır"*, *"Yavrularını doğurarak çoğalırlar"*, *"Kurtlar sürüler halinde yaşarlar"* şeklinde ifadeler, bu bölgedeki öğrencilerin bilimsel bilgilerinin diğer bölgelere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bölgeden katılan öğrencilerin ifadelerinden genellikle inançlarından dolayı kurda saygı duydukları anlaşılmaktadır. Örneğin; *"Kurt hastalıkları iyileştirir ve bize yardım eder"*, *"Kurt bizi kötülüklerden korur"* şeklinde ifadelerle sıkça rastlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğrencilerin kurt kemikleri ve postunun evlerde en görünür yerlerde asılı olduğu ve bunun kötülüklerle karşı koruduğuna inandıkları görülmüştür. Yine kurt öldürmenin iyi olmadığını, uğursuzluk getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu bölgeden katılan öğrenciler arasında korku duygusu birinci bölgeden katılan öğrencilere göre daha az olmasına rağmen üçüncü bölgeden katılanlara oranla daha fazladır. Bu sonuç, her üç bölgedeki öğrencilerin de batı kaynaklı hikâye ve filmlerden etkilendiğini ortaya koymaktadır. İkinci bölge öğrencileri arasında mitolojik bilgiye çok az değinilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde bu bölgede yaşayan Türk gruplarının aldığı örgün eğitim programlarında kurt ve kurda dair figürlerin verilmediği, destanların işlenmediği anlaşılmıştır. Yine Anadolu ve çevresinde çok bilinen Ergenekon ve Türeyiş destanından haberdar olmadıkları gözlemlenmiştir.

Altay, Tuva, Hakas, Yakut, Şor ve Teleüt bölgesinden oluşan üçüncü bölgeden katılan öğrenciler arasında halk kültürü en fazla koda sahip olup, ifadelerinden kurda karşı büyük saygı duydukları görülmektedir. Örneğin; "*Kurt takılarını çok severim. Bizi kötülüklerden korur*" "*Kurtlar bizim için önemlidir*", "*Kurt görmek uğurludur*", "*Evde kurt postu varsa zengin olunur*", "*Kurtlar kötü ruhları engeller*", "*Kurt iyi ruhtur*", "*Kurtlar ayılar gibi kutsaldır*", "*Kurt ruhu insanları iyileştirir*" gibi ifadelerle soru cevaplanmıştır. Görüşmelerden de elde edilen sonuçlara göre bu bölgeden çalışmaya katılan öğrencilerin kurdu halk inanışları sebebiyle ulu ve uğurlu gördükleri anlaşılmaktadır. Bunun sebebi bölgede halk inanışlarında ve folklorunda kurdun hala önemli yerinin olması, ebeveynlerden kurt ve özellikle ayılar hakkında olumlu hikâyeler dinlemelelidir. Kurt sırtı, kurt boğazı gibi mekân adlarına öğrenci ifadelerinde rastlanması, kurdun kutsal mekân açısından da önemini göstermektedir. Üçüncü bölgeden katılan öğrenciler, diğer bölge öğrencilerine göre bilimsel bilgi ve yaşam alanı bakımından daha az tanımlama yapmışlardır. Bu sonucun eğitim sistemlerinin diğer bölgelere göre daha zayıf olması ve bu bölgenin kırsal hayatının devam etmesi kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Mitolojik bilgi ise tüm katılımcılara göre üçüncü bölgede en az değinilen kod olmuştur. Bu bölgede kurtla ilgili efsane ve destanlar eğitim sisteminde yer almamaktadır. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre de bu bölgedeki öğrencilerin kurtla ilgili efsane ve destanlardan habersiz olduğu anlaşılmaktadır. Ancak üçüncü bölgedeki öğrenciler bireysel tecrübe bakımından diğerlerine göre oldukça yüksek orana sahiptirler. Cevaplarda "*Amcamın koyunlarına kurt girdi*", "*Bizim köye kurt gelmişti*", "*Özellikle kışları kurtlar kasaba ve köylere kadar gelirler*", "*Kurt yavruları hayvan bakıcıları tarafından beslenip korunurlar*" gibi ifadeler yer almıştır. Öğrencilerin kurtlarla ilgili bireysel tecrübelerinin yüksek olmasında en önemli etken kurtların doğal ortamda yaşamlarını devam ettirmesi ve kırsal hayatın hala canlılığını korumasıdır.

İkinci açık uçlu soru "*Aileniz ve çevrenizde kurtla ilgili neler duyduunuz?*" şeklindedir. Birinci bölgeden katılan öğrenciler arasında kurtla ilgili duyulan bilgiler daha çok bilimsel bilgi şeklinde olup, hayvanat bahçesiyle ilgilidir. Bu öğrencilerin kurtlarla ilgili yakın çevrelerinin tecrübelerine değinilmiştir. "*Eskiden soğuk havalarda bizim köye kurt inermiş. Dedemden duymuştum*" şeklinde ifade yer almıştır. Görüşmeler sonucunda öğrencilerin destanlardan haberdar oldukları görülmüştür. İkinci bölgeden katılan öğrencilerde ağırlıklı olarak aile ve çevrelerinde kurtlarla ilgili bilimsel bilginin dışında fikir

sahibi olmadıkları görülmüştür. Üçüncü bölgeden katılan öğrenciler aile ve çevrelerinin kurtla ilgili tecrübelerine ağırlıklı olarak yer vermişlerdir. Özellikle Altay ve Hakas bölgesinden katılan öğrenciler kurtların ormanda yaşadığını, ailelerinin geçmişte avcılık yaptığını ve bu yaşam tarzında kurdun saygın, zeki ve uğurlu bir hayvan olduğunu söylemişlerdir. "*Kurttan bir parça olan evde bereket olur*", "*Kurt postu olan ev uğurludur. Kurdun kemikleri insanı kötülükten korur*" şeklinde verilen cevaplar hala folklorik inanç olarak kurdun halk arasında etkisini göstermektedir. Ayrıca bu bölgenin özellikle 1960'lı yıllardan sonra hayvan popülasyonunu korumak için doğal alanlar olarak ilan edilmesi kurtların doğal ortamdaki varlıklarını artırarak devam ettirmesini sağlamış ve bu bölgede yaşayanlar için bireysel tecrübe imkânını artırmıştır.

Üçüncü açık uçlu soru "*Kurtlarla ilgili bireysel bir tecrübeniz var mı? Varsa anlatınız*" şeklindedir. Anadolu ve çevresini kapsayan birinci bölgeden katılan öğrenciler bu soruya çoğunlukla "*Hayvanat bahçesinde görmüştüm*" şeklinde cevaplar vermişlerdir. Yüz yüze görüşmelerde doğal ortamda hiç kurt görmediklerini, kurtları sadece film ve belgesellerde seyrettiklerini, gerçek kurdu ise hayvanat bahçesinde gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Alınan cevap ve geri dönüşlerin sonucunda birinci bölgeden katılan öğrencilerin kurtlarla ilgili bireysel tecrübelerinin oldukça sınırlı olduğu değerlendirilmiştir.

Tatar, Başkurt, Çuvaş, Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen, Uygur Türklerinin oluşturduğu ikinci bölgeden katılan öğrencilerin verdiği geri dönüşlerden kurtlarla ilgili bireysel tecrübelerinin oranı Anadolu ve çevresine göre yüksek, Altay, Tuva Hakas, Yakut, Şor ve Teleüt çevrelerine göre az olduğu görülmüştür. İkinci bölgede de öğrencilerin tecrübeleri genellikle "*Hayvanat bahçesinde gördüm*" şeklinde tezahür etmektedir. Tatar, Başkurt, Çuvaş ve Kazakların yaşadığı alanlarda orman ve bozkırların kurt popülasyonu açısından zengin olduğu öğrenciler tarafından bilinmekte, büyüklerinden kırsal hayatta kurtlarla ilgili hikâyeler canlılığını korumaktadır.

Altay, Tuva, Hakas, Yakut, Şor ve Teleüt bölgesinden oluşan üçüncü bölgeden katılan öğrenciler arasında bireysel tecrübeler bölgelere göre oldukça yüksektir. Bu sonucun en büyük etkeni yapılan görüşmelerde yerleşim yerlerinin hala doğal şekliyle kalması olarak ifade edilmiştir. "*Bizim köylerimize kurtlar rahatlıkla gelir*", "*Hayvanlar yaşantımızın parçasıdır*", "*Gündelik hayatta kurt görmek oldukça normal*" şeklindeki cevaplar bölgede yaşayan insanlar arasında kurt görmenin oldukça sıradan ve gündelik bir hadise olarak düşünüldüğünü göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Anadolu ve çevresini kapsayan Türkiye, KKTC, Kafkasya, Balkanlar, İran ve Irak Türklerinin katıldığı birinci bölge öğrencileri arasında mitolojik bilgi, biyolojik bilgi ve yaşam alanına eşdeğer karşılık bulmuştur. Bu verilerden tarihi hafızanın ve mitolojik bilginin eğitim yoluyla öğrencilere verildiği sonucu çıkarılabilir. Özellikle Anadolu ve çevresindeki Kafkaslar, Balkanlar, İran ve Irak Türkleri mitoloji ve tarihi hafıza olarak Türkiye'den beslendikleri için bu sonuç anlamlı şekilde yüksektir. Saygı ve inanç olarak kurt diğer iki bölgeye oranla birinci bölgede düşük oranda karşılık bulmuştur. Zira İslam sonrası Türk kültür hayatında kurt motifi önemini muhafaza etse de, özellikle Anadolu ve çevresinde halk kültürü olarak eski canlılığını koruyamamıştır. Yine bu bölge diğer iki bölgeye göre Avrupa kıtasına yakın olduğu için etkileşim daha fazla olmuş, öğrenciler filmler ve hikâyeler sebebiyle kurdun olumsuz imajından etkilenmiştir.

Tatar, Başkurt, Çuvaş, Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen, Uygur Türklerinin oluşturduğu ikinci bölgeden katılan öğrenciler arasında mitolojik bilgiye çok az değinilmiştir, çünkü bu bölge 1800'lü yılların ikinci yarısından itibaren Rus çarlığı ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği egemenliği altında yaşamak zorunda kalmıştır. Bu zaman zarfında mitolojik ve tarihi hafızasını canlandıracak figürlere normal eğitim sistemi ve aile çerçevesinde kazanım verilmemiştir. Verilen cevapların içinde geçmişe ve tarihi hafızaya ait olanlar son dönemde Türkiye etkisiyle oluşan eğitimden kaynaklanmaktadır; az da olsa ikinci bölgedeki Kazakistan, Rusya, Özbekistan, Türkmenistan Kırgızistan vs. ülkelerde Türkiye'nin kültürel etkisi görülmeye başlanmıştır. Kurt figürü halk kültürü kodu altında ikinci bölgedeki öğrenciler tarafından birinci bölgedeki öğrencilere göre daha çok vurgulanmıştır. Bu veriye en önemli etken kurdun halk arasındaki uğurlu, şifa verici ve nazardan koruyucu olduğuna dair inancın varlığı düşünülebilir. Yine bu bölgede yaşam alanı kodu kodlar arasında en yüksek orana sahiptir. Bu sonuç doğrultusunda, bölgedeki ülkelerde eğitim sisteminin özellikle çevre ve biyoloji alanında başarılı olduğu söylenebilir.

Altay, Tuva, Hakas, Yakut, Şor ve Teleüt bölgesinden katılan öğrenciler arasında oran olarak halk kültürü en yüksektir ve katılan öğrenciler arasında kurda karşı duygu genellikle olumludur. Olumlu etkinin inanç ve saygı temelli olduğu öğrenci ifadelerinden anlaşılabilir. Bölgede halk kültüründe kurt takı, ev aksesuarı ve mekân adlarında kutsal olarak yaşamaya devam etmektedir. Üçüncü bölgeden katılan öğrenciler arasında tıpkı ikinci bölgede olduğu gibi mitolojik kültür çok az vurgulanmıştır, zira bu bölgede eğitim sistemi Ruslar

tarafından yapılmış, destanlara ve mitolojiye dayalı eğitim ve öğretim ders kitaplarında yer almamıştır. Yaşam alanı ve bilimsel bilgi kodu üçüncü bölgedeki öğrenciler arasında yüksek ve hemen hemen aynı oranda çıkmıştır. Bu sonucun en önemli nedeni bölgedeki çevre ve örgün eğitim sisteminin yüksek düzeyde olması ve özellikle ilköğretim düzeyinde eğitime büyük önem verilmesidir. Bu bölgede eğitim kurumlarının fiziki şartları ve içeriği doğayla uyumlu hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Eğitimin kurda karşı tutumu olumlu yönde etkileyeceğini düşünen çalışmaya (Williams vd. 2002) paralel olarak bu çalışmada okunan hikâyelerin ve izlenen filmlerin öğrencilerin kurda karşı tutumlarını etkilediği görülmüştür. Bu çerçevede Anadolu çevresinden katılan öğrencilerin mitolojik bilgileri eğitim sisteminde destan ve efsanelerin yer almasına bağlı olarak yüksek çıkmış ve kurdu saygın hayvan olarak nitelemişlerdir. Ancak Batı kaynaklı hikâyelerden ve çizgi filmlerden de etkilendikleri ve buna bağlı olarak da korku duygularının çok yüksek olduğu belirlenmiştir.

Williams ve arkadaşları (2002) 1972-2000 yılları arasında kurtlara karşı tutumları inceleyen çalışmaları derlemişler, İskandinavya ve Avrupa ülkelerinde Amerika'ya oranla kurda karşı olumsuz tutumun yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bu durumu kurdun Avrupa'da daha geniş popülasyona sahip olması ve dolayısıyla o bölge insanının bireysel tecrübelerinin daha fazla olmasına bağlamışlardır. Bu sonucun aksine bizim çalışmamızda bireysel tecrübeleri daha fazla olmasına rağmen Altay, Tuva, Hakas, Yakut, Şor ve Teleüt bölgesindeki katılımcı öğrencilerin kurdu halk inanışları sebebiyle ulu ve uğurlu gördükleri görülmüştür. Benzer şekilde Türkiye'deki öğrencilerle yapılan çalışmada Türk destanlarının öğrencilerin kurt algılarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Topsakal vd. 2017: 9).

Öğrenmeyi şekillendirmek için kültürel etkileri belirlemek oldukça önemlidir (Patrick vd. 2013: 21). Bu sebeple yeni eğitim programlarını geliştirirken öğrencilerin doğal yaşam süreçleri hakkındaki bireysel görüşlerini de belirlemek gerekmektedir (Driver vd. 1985a, 1985b). Ekosistem ve halk inanışımızda çok önemli olan kurtların imajını düzeltmek için hikâye, çizgi film ve görsel materyaller yeniden gözden geçirilmeli, yeni materyaller hazırlanmalıdır. Sosyal değerleri fen bilimlerinden ayrı düşünmek mümkün değildir, dahası birbirleriyle her basamakta etkileşim içindedirler (Likwornik 2015: 400). Bu bağlamda çalışma sonuçlarının yeni eğitim programları geliştirecek olanlara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Küreselleşme ve iletişim araçlarının etkisiyle kültürel değerler zamanla yok olmaktadır ve bu sebeple de özellikle gelişmiş ülkeler sürdürülebilir kalkınmada önemli etkiye sahip olan kültürel değerlerini korumak adına büyük yatırımlar yapmaya başlamışlardır (Horata 2017: 125). Türk dünyası için önemli bir kültürel miras sembolü kurt algısını korumak, sürdürülebilir kalkınma için olduğu gibi sürdürülebilir çevre için de önemlidir. Günümüzde sürdürülebilir çevre için önemli kabul edilen olumlu kurt algısı zaten Türk dünyasının kültürel mirasında bulunmaktadır ve diğer ülkeler tarafından olumlu algıya örnek olması öngörülmektedir.

Kaynaklar

- Aliyeva, Tanilla (2000). “Türk Dünyası ve Kızılderililerde Kurt Motifi”. *Türksöy Dergisi* 1: 40-43.
- Armutak, Altan (2002) “Doğu ve Batı Mitolojilerinde Hayvan Motifi I”. *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi* 28 (2): 411-427.
- Aslan, Namık (2010) “Kurt Motifinin Türk Menşee Efsanelerindeki Anlamı Üzerine” *Milli Folklor* 22 (87): 72-77.
- Bjerke, Tore vd. (1998). “Attitudes toward Wolves in South-Eastern Norway”. *Society and Natural Resources* 11 (2): 169-178.
- Boitani, Luigi (1992). “Wolf Research and Conservation in Italy”. *Biol. Conserv.* 61:125-132.
- Boitani, Luigi (2000). “Action plan for the conservation of Wolves in Europe (Canis lupus)”. *Nature and Environment* 113: 1-85.
- Charter, Elizabeth (2003). “The Use of Think Aloud Methods in Qualitative Research an Introduction to Think-Aloud Methods”. *Brock Education* 12 (2): 68-82.
- Driver, Rosalind vd. (1985a). “Children’s Ideas and The Learning of Science”. Ed. R. Driver, E. Guesne, & A. Tiberghien. *Children’s Ideas in Science*. Buckingham, England: Open University Press. 1-9.
- Driver, Rosalind vd. (1985b). “Some Features of Children’s Ideas and Their Implications for Teaching”. Ed. R. Driver, E. Guesne and A. Tiberghien. *Children’s Ideas in Science*. Buckingham, England: Open University Press. 191-201.
- Duman, Mustafa (2012). “Bozkurttan Hızır’a Türk Halk Anlatmalarında Kılavuz”. *Milli Folklor* 24 (96): 190-201.
- Dunlap, Thomas (1988). *Saving America’s Wildlife*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ergin, Muharrem (2014). *Dede Korkut Kitabı I*. İstanbul: Boğaziçi Yay.
- Gülşen, Hacer (2013). “Kurt Motifi Üzerine Bir İnceleme”. *Akademik Bakış Dergisi* 39: 1-11.
- Horata, Osman (2017). “Türk Dünyası’nın Kültürel Ufukları: Tarihsel Bağlam içinde Genel Bir Değerlendirme”. *Bilig - Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 82: 117-131.

- Juraev, Mamatqul ve Barno Nurmadova (2010). “Özbek Halkbiliminde Kurt Kültüne Ait Halk İnançları”. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 10 (1): 145-150.
- Kafesoğlu, İbrahim (2014). *Umumi Türk Tarihi Hakkında Tespitler, Görüşler, Mülahazalar*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Kalafat, Yaşar (2007). *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları-I, Türk Halk İrfanında Kurt*. İstanbul: Lalezar Kitabevi Yay.
- Likwornik, Helena (2015). “Who’s Afraid of The Big Bad Wolf? The Interweaving of Values and Science”. *Canadian Journal of Philosophy* 45 (3): 382-403.
- MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- Ögel, Bahattin (1989). *Türk Mitolojisi*. C.1. Ankara: TTK Yay.
- Ögel, Bahattin (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: TDAV Yay.
- Patrick, Patricia vd. (2013). “Students (ages 6, 10, and 15 years) in Six Countries Knowledge of Animals”. *NORDINA* 9 (1): 17-32.
- Prokop, Pavol ve Milan Kubiatico (2008). “Bad Wolf Kills Lovable Rabbits: Children’s Attitudes Toward Predator and Prey”. *Electronic Journal of Science Education* 12 (1): 1-16.
- Prokop, Pavol ve Sue Dale Tunnicliffe (2010). “Effects of Having Pets at Home on Children’s Attitudes Toward Popular and Unpopular Animals”. *Anthrozoös* 23 (1): 21-35.
- Rikard, Linda and David Langley (1995). “The Think Aloud Procedure: A Research Technique for Gaining Insight Into The Student Perspective”. *The Physical Educator* 2 (2): 93-97.
- Tanyu, Hikmet (1980). *İslamıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnançları*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay.
- Taşağı, Ahmet (2016). *Kök Tengri’nin Çocukları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.
- Thompson, Tressa and Joel J. Mintzes (2002). “Cognitive Structure and The Affective Domain: On Knowing and Feeling in Biology”. *International Journal of Science Education* 24 (6): 645-660.
- Topsakal, İlyas ve Ünsal Umdu Topsakal (2017). “Wolf’: Children’s Understanding of a Predator Animal in Turkey. ICESS Congress. Münich, Almanya.
- Tunnicliffe, Sue Dale vd. (2008). “Animals in the lives of young Maltese Children”. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education* 4 (3): 3-11.
- Tunnicliffe, Sue Dale vd. (2007). “Pigeon - friend or foe? Children’s understanding of an everyday animal”. Paper presented at the British Educational Research Association Annual Conference, Institute of Education, London, England.
- Tunnicliffe, Sue Dale and Michael Reiss (1999). “Building a Model of the Environment: How Do Children See Animals?”. *Journal of Biological Education* 33 (3): 142-147.
- Williams, Christopher vd. (2002). A Quantitative Summary of Attitudestoward Wolves and Their Reintroduction (1972-2000). *Wildlife Society Bulletin* 30 (2): 1-10.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.

A Phenomenological Study: Students' Thinking on Wolf Cult in Turkish Culture *

Ünsal Umdu Topsakal**

İlyas Topsakal***

Abstract

Wolves have become a terrifying and hazardous symbol animal of wildlife, particularly in America, Europe and Scandinavian countries. Western-originated narratives and cartoons about wolves affect students' perception of wolves. In recent years, studies have been focused on the importance of wolves on the ecosystem and efforts have been made to determine the students' perception of wolves and to turn them into positive direction with the education system. Our mission in this study is to determine the perceptions of children in the Turkish world on wolves. To this end, the Turkish World is divided into three main regions. The first region covers Anatolia and its surroundings, Turkey, Turkish Republic of Northern Cyprus, the area inhabited by Caucasus, Balkans, Syria, Iran and Iraqi Turks. The second region contains the area inhabited by Tatar, Bashkir, Chuvash, Uzbek, Kazakh, Kyrgyz, Turkmen and Uyghur Turks. The third and last region has been identified the area where the Altai, Tuva, Khakas, Yakut, Shor and Teleut Turks live. Qualitative data were collected from a total of 200 students from all three regions. Also, it has been seen that epics and folk beliefs about wolf which have a significant place in Turkish mythology have been effective in developing the positive attitude of students towards wolves.

Keywords

Wolf cult, Turkish world, Turkish culture, folk beliefs, education, science education.

* Date of Arrival: 18 February 2018 – Date of Acceptance: 20 March 2018

You can refer to this article as follows:

Umdu Topsakal, Ünsal and İlyas Topsakal (2019). "Fenomenolojik Bir Çalışma: Türk Kültüründeki Kurt Kültü Üzerine Öğrenci Düşünceleri". *bilig – Journal of Social Sciences of the Turkic World* 89: 77-94.

** Assoc. Prof. Dr., Yıldız Teknik University, Faculty of Education, Department of Mathematics and Science – İstanbul/Turkey

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0565-7891>

topsakal@yildiz.edu.tr

*** Prof. Dr., İstanbul University, Faculty of Letters, Department of History – İstanbul/Turkey

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1415-4898>

topsakal@istanbul.edu.tr

Феноменологическое исследование: размышления учащихся о культуре волка в тюркской культуре*

Унсал Умду Топсакал**

Ильяс Топсакал***

Аннотация

В странах Америки, Европы и Скандинавии волк является символом дикой природы и воспринимается как опасное, сеющее страх животное. Западные рассказы и мультипликационные фильмы скажутся на восприятии учащимися образа волка. В исследованиях, проведенных за последние годы, отмечается важность волков в экосистеме. Направленные на выявление отношения учащихся к волкам, они ставят своей задачей формирование позитивного отношения к данному виду животных. Цель нашего исследования – сформировать представление об отношении учащихся из стран тюркского мира к образу волка. С этой целью тюркский мир был поделен нами на три области. Первая область – Анатолия, Турция и Турецкая Республика Северного Кипра, Кавказ, Балканы, Сирия, Иран и Ирак. Вторая область включает страны, где проживают татары, башкиры, чувашаи, узбеки, казахи, киргизы, туркмены и уйгуры. Третья область – места проживания алтайцев, тувинцев, хакасов, якутов, шорцев и телеутов. В исследовании приняли участие 200 учащихся из всех трех областей. Было выявлено, что тюркские мифы и легенды формируют положительное отношение учащихся к образу волка.

Ключевые слова

культ волка, тюркский мир, тюркская культура, народные верования, образование, естественные науки.

* Поступило в редакцию: 18 февраля 2018 г. – Принято в номер: 20 марта 2018 г.

Ссылка на статью:

Umdü Topsakal, Ünsal & İlyas Topsakal (2019). “Fenomenolojik Bir Çalışma: Türk Kültüründeki Kurt Kültü Üzerine Öğrenci Düşünceleri”. *bilig – Журнал Гуманитарных Наук Тюркского Мира* 89: 77-94.

** Доц., д-р, Технический университет Йылдыз, педагогический факультет, отделение преподавания математики и естественных наук – Стамбул / Турция
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0565-7891>
topsakal@yildiz.edu.tr

*** Проф., д-р, Стамбульский университет, филологический факультет, отделение истории – Стамбул / Турция
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1415-4898>
topsakal@istanbul.edu.tr